

Granskning av tidsåtgång för anslutning till elnätet

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, naturgas, fjärrvärme och fjärrkyla. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs

Förord

Enligt ellagen ska den som har tillstånd att bedriva nätverksamhet (nätkoncession) i ett område ansluta en elektrisk anläggning inom skälig tid från att anslutning begärs av kunden. Ibland tar det lång tid, vilket framgår av anmälningar, klagomål och prövningsbegäranden som kommit in till Energimarknadsinspektionen (Ei). Ei har genomfört en granskning av hur de tio största elnätsföretagen lever upp till ellagens krav på anslutning och vilka åtgärder de vidtar för att lösa eventuella problem.

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Prövningsbegäranden och klagomål till Ei.....	5
1.2	Granskningen	6
1.3	Avgränsning	6
1.4	Tidigare granskning	7
2	Rättslig reglering.....	8
2.1	Ellagen (1997:857).....	8
2.2	Förarbeten till bestämmelsen om tid för anslutning	9
3	Företagens svar	9
3.1	Tid för offert.....	10
3.2	Tid för färdigställd anslutning.....	11
3.3	Anslutningsrutin.....	12
3.4	Tidsplan och information till kund.....	13
3.5	Skälig tid för anslutning.....	14
3.6	Orsaker till fördröjd anslutning	15
3.7	Genomförda åtgärder för att korta ner anslutningstiden.....	15
3.8	Lösningar för att korta ner anslutningstiden	16
3.9	Förutsättningarna att hantera kapacitetsbrist	18
3.10	Samhällsekonomiskt motiverade lösningar	19
3.11	Nekad anslutning och information till kund	20
3.12	Köläget och information till kund	21
4	Ei:s analys.....	22
4.1	Skälig tid för anslutning.....	22
4.2	Anslutningsrutin, tidsplan och information till kund	23
4.3	Orsaker till fördröjda anslutningar samt genomförda åtgärder.....	24
4.4	Lösningar för att korta ner anslutningstiden	25
4.5	Nekad anslutning och hantering av kapacitetsbrist.....	27
4.6	Transparens om kapacitetsläget i elnätet.....	28
5	Slutsatser.....	29
5.1	Aktivt arbete minskar ledtider under anslutningsprocessen.....	29
5.2	Begränsningar i överliggande nät anges som skäl för brister i lokalnät ..	30
5.3	Högre transparens efterfrågas.....	32
5.4	Slutord	33

1 Inledning

Elnäten i Sverige drivs som monopol eftersom det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv inte skulle vara försvarbart att bygga flera parallella elnät inom ett och samma område. På lägre spänningsnivåer är det bara ett elnätsföretag som har tillstånd att bedriva nätverksamhet inom ett avgränsat område, en så kallad nätkoncession för område. För att ansluta en anläggning till elnätet måste man vända sig till det elnätsföretag som driver lokalnätet i området. Det finns alltså inte någon konkurrens och elnätsföretaget sätter pris och villkor för anslutningen. Av den anledningen kan skäligheten i pris och andra villkor prövas av Energimarknadsinspektionen (Ei).

Sedan juli 2022 ska Ei även pröva skäligheten i den tid som elnätsföretagen tar i anspråk för att utföra anslutningen, efter begäran från den som ansökt om anslutningen. Ei kan även bedriva tillsyn för att se att lagens krav på skälig tidsåtgång för anslutning upprätthålls, utan att någon begäran om prövning inkommit.

Att elnätsföretagen har en effektiv anslutningsprocess med korta anslutningstider är en viktig förutsättning för energiomställningen. Under 2024 genomförde Ei därför ett tillsynsprojekt i syfte att granska hur de tio största elnätsföretagen lever upp till ellagens krav på anslutning och vilka åtgärder de vidtar för att lösa eventuella problem. Detta tillsynsprojekt är egeninitierat och syftar till att undersöka hur de utvalda elnätsföretagen uppfyller anslutningsplikten, tidsåtgången för anslutningar och sin kundkommunikation samt vilka förbättringsåtgärder som företagen jobbar med för att effektivisera anslutningsprocessen.

1.1 Prövningsbegäranden och klagomål till Ei

Under åren 2022 till och med 2024 har Ei tagit emot totalt 46 begäranden om prövning av tidsåtgång för anslutning. Ei:s konsumentrådgivning har under samma period fått in 86 klagomål om att det tagit lång tid att genomföra en anslutning. Denna siffra avser alla inkomna klagomål och inte enbart de ärenden som gäller elnätsföretagen i den här granskningen.

Tabell 1 Inkomna prövningsbegäranden

År	Inkomna prövningsärenden gällande tidsåtgång ¹
2024	19
2023	22
2022	5

¹ Statistik från 2024-12-31

Sedan flera år tillbaka har ett stort fokus för elnätsområdet varit att korta ner ledtider för elnätsutbyggnaden. Parallellt med detta har antalet inkommande anslutningsförfrågningar ökat kraftigt, enligt uppgifter från elnätsföretag. Utöver de klagomål och prövningsbegäranden som Ei mottagit har Ei nåtts av information att olika aktörer upplever en svårighet att få till stånd vissa anslutningar och att ledtiderna för att bli ansluten till elnätet är väldigt långa. Det ökade intresset för anslutningsfrågor har också visat sig genom de uppdrag som Ei tilldelats från regeringen där ett flertal de senaste åren haft fokus på anslutningar.

1.2 Granskningen

Ei har under 2024 genomfört en planlagd tillsynsinsats gällande tidsåtgång för anslutning av anläggningar i lokalnät. Ei har tagit emot anmälningar och klagomål som handlat om att anslutningar av anläggningar i lokalnät tagit lång tid eller att de nekats, vilket är bakgrunden till den nu aktuella tillsynen.

Sedan 1 juli 2022 finns möjligheten att begära prövning av tidsåtgången för en anslutning. Ei har hittills tagit emot 46 begäranden om prövning från lokalnätskunder. Enligt ellagen ska ett elnätsföretag genomföra en anslutning inom skälig tid från det att företaget tagit emot en begäran om anslutning. Varje prövningsärende innebär inte per automatik att tidsåtgången är oskälig, utan vad som är skälig tid varierar från fall till fall och det är omständigheterna i varje enskilt fall som avgör vad som är skäligt. I de ärenden som Ei prövat hittills har tidsåtgången i drygt hälften bedömts vara oskälig. Ei har därför inlett en planlagd tillsyn i syfte att granska hur elnätsföretagen uppfyller de krav som ellagen ställer och om företagen vidtar några åtgärder för att förbättra eventuella brister.

Ei har valt att granska de tio största elnätsföretagen. Under denna granskning ställde Ei frågor till företagen. Frågorna som ställdes framgår av bilaga 1 till denna promemoria.

1.3 Avgränsning

I granskningen ingår de tio största elnätsföretagen sett till antal elnätskunder: E.ON, Ellevio, Vattenfall, Göteborg Energi, Mälarenergi, Öresundskraft, Kraftringen, Tekniska Verken Linköping, Skellefteå Kraft och Umeå Energi. De tio största elnätsföretagen har valts ut för att granskningen ska få så stor täckning som möjligt, både geografiskt och i antalet kunder. Tillsynen har isolerats till lokalnäten eftersom elnätsföretagen har väldigt olika förutsättningar för sina elnätsverksamheter. För att få en heltäckande bild av var i elnätet de största utmaningarna finns, omfattar granskningen alla anslutningar som skett i de granskade elnätsföretagen oavsett storlek på ansluten anläggning eller om det avsett produktions- eller konsumtionsanläggning.

1.4 Tidigare granskning

Under 2021 granskade Ei tre elnätsföretag avseende tid för anslutning av hushållskunder till elnätet². Företagen som granskades var Ellevio AB, Eon Energidistribution AB och Vattenfall Eldistribution AB. Dessa tre företag var vid tidpunkten för granskningen de tre största elnätsföretagen i Sverige med en majoritet av landets lågspänningskunder. Vidare var dessa tre företag under åren 2017 till 2021 föremål för flest anmälningar och klagomål från kunder som ansåg att det tog för lång tid att genomföra en anslutning till elnätet.

Tillsynen genomfördes genom att Ei ställde frågor till elnätsföretagen. Frågorna handlade om hur lång tid det tog att lämna offert om anslutning till kund och hur lång tid det tog från kundens godkännande av offert till färdigställd anslutning. Företagen skulle även redogöra för sina anslutningsprocesser och rutiner för hur kundanslutningarna hanterades samt svara på frågor om vilka åtgärder de vidtagit för att korta ner anslutningstiderna. Därtill skulle företagen beskriva hur de anser att de uppfyller ellagens krav om att ansluta kunder till elnätet inom skälig tid.

Slutsatser från tidigare tillsyn

Av granskningen framgår att tiderna för anslutning varierar kraftigt och att det finns flera faktorer som påverkar tidsåtgången. En anslutning till elnätet är ett arbete som ofta inkluderar planering, markåtkomst, tillståndsfrågor, grävning, transporter och anläggningsarbete.

Uppgifterna visar att merparten av kunderna har anslutits inom kortare tid än den genomsnittliga tiden för anslutning hos respektive företag. Detta beror sannolikt på att ett mindre antal anslutningar har tagit lång tid och därför drivit upp den genomsnittliga anslutningstiden. Företagen anger att de flesta av anslutningarna färdigställs inom den tidsram som uppges till kunden. Företagen har gjort flera insatser för att förkorta anslutningstiderna från accepterad offert till färdig anslutning. Ei ser positivt på att företagen i granskningen har vidtagit åtgärder i syfte att hålla nere tiden för anslutning.

Anmälningarna och klagomålen visar att bristen på information från elnätsföretagen har en stor inverkan på hur kunderna upplever väntetiden för offert eller anslutning. Ei:s uppfattning är att kundernas missnöje i många fall är kopplat till bristande eller utebliven information från elnätsföretagen. Det är därför viktigt att elnätsföretagen har fastställda rutiner för kundinformation och kommunicerar med kunderna under anslutningsprocessen så att kunderna hålls informerade. Ei konstaterar i promemorian att elnätsföretagen behöver arbeta

² Ei PM2021:05 Granskning av tidsåtgång för anslutning till elnätet

kontinuerligt med processerna för anslutning för att undvika långa genomförandetider.

2 Rättslig reglering

Bestämmelser om nätföretagens skyldighet att ansluta anläggningar till elnätet finns i ellagen. Där finns även närmare bestämmelser om krav på nätföretagen i samband med anslutning av elektriska anläggningar, bland annat hur lång tid en anslutning får ta.

2.1 Ellagen (1997:857)

Den som har nätkoncession för område är skyldig att ansluta en elektrisk anläggning till elnätet. Anslutningen ska ske på skäliga villkor. (4 kap. 1 §).

Nätägaren får endast neka anslutning om elnätet saknar kapacitet och bristen inte kan åtgärdas på ett samhällsekonomiskt motiverat sätt eller om det finns andra särskilda skäl (4 kap. 2 §). Ei kan på ansökan av den som begärt anslutning pröva om pris och övriga villkor för anslutningen är skäliga (4 kap. 13 §).

En anslutning ska genomföras inom skälig tid men senast inom två år från det att nätkoncessionshavaren har tagit emot en begäran om anslutning. Det får ta längre tid om det är nödvändig med hänsyn till anslutningens omfattning och tekniska utformning eller det annars finns särskilda skäl (4 kap. 5 §). Bestämmelsen infördes i ellagen först 2014 som en följd av implementeringen av energieffektiviseringsdirektivet (2012/27/EU). Enligt direktivet bör anslutningsprocessen inte ta längre än 24 månader med beaktande av vad som är praktiskt möjligt. Sedan juli 2022 ska Ei även pröva tidsåtgångens skälighet efter begäran från anslutande kund (4 kap. 13 §). Nätföretagen ska också ge den som begär information om deras allmänna villkor för anslutning detta utan dröjsmål samt att de i samband med begäran om anslutning ska lämna uppgifter om avgift och övriga villkor för enskilda anslutningar inom skälig tid (4 kap. 7 §).

I ellagen finns också bestämmelser som anger att elnätsföretag ska ha standardiserade rutiner för anslutning av produktions- och energilagringsanläggningar. Rutinerna ska säkerställa en snabb och enkel anslutning så långt det är möjligt (4 kap. 6 §). Nätföretagen har även en skyldighet att ta fram en tidsplan för sin handläggning när de tagit emot en begäran om anslutning av en produktionsanläggning och lämna denna till den som vill ansluta. De ska också ange en tidsplan för hela anslutningen när de lämnar uppgifter om avgift och övriga villkor vid ansökan om anslutning av en elproduktionsanläggning (4 kap. 8 §).

2.2 Förarbeten till bestämmelsen om tid för anslutning

Motiven till bestämmelsen om skälig tid för anslutning finns i propositionen Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet (prop. 2013/14:174). Där framgår att kravet på anslutning inom skälig tid innebär att det ofta är rimligt att kräva en betydligt kortare tid än två år, till exempel när det gäller tekniskt okomplicerade anslutningar i områden där ledningsnätet redan är väl utbyggt. Det finns dock även skäl som kan motivera en längre tid.

En längre tid kan vara nödvändig med hänsyn till anslutningens omfattning och tekniska utformning. Det kan vara praktiskt omöjligt att genomföra anslutningen inom två år. En längre tid kan vara nödvändig med hänsyn till att det saknas ett befintligt nät i närheten eller att nätet har för liten kapacitet. Om det är nödvändigt att dra nya ledningar långa sträckor till platser utanför det befintliga nätet kan det i vissa fall vara rimligt med en betydligt längre tid för att genomföra anslutningen.

3 Företagens svar

Detta kapitel redogör för elnätsföretagens svar avseende anslutningsplikten, tidsåtgången för anslutningar, kundkommunikation samt de åtgärder som vidtas för att effektivisera anslutningsprocessen. I tabellerna presenteras tidsåtgången för att lämna offert samt tiden från godkänd offert till färdig anslutning med en uppdelning utifrån olika kund- och anläggningskategorier. Inmatnings- och lagringskunder klassificeras i kategorierna A–D enligt definitionen i kommissionsförordningen RfG (Requirements for Generators) som följer av EU-kommissionens gemensamma regler för elproduktionsanläggningar:

- Kategori A avser anläggningar upp till 1,5 MW.
- Kategori B avser anläggningar från och med 1,5 MW upp till 10 MW.
- Kategori C avser anläggningar från och med 10 MW upp till 30 MW
- Kategori D avser anläggningar som är 30 MW eller större.

Tabellerna visar en variation i tidsåtgången mellan olika elnätsföretag, både vid utfärdandet av offerter och vid genomförandet av anslutningar. Exempelvis varierar genomsnittlig tid för att lämna en offert till inmatningskunder mellan 5 och 345 dagar, medan de mest tidskrävande ärendena kan uppgå till 610 dagar. Denna spridning återfinns även i tiden för färdigställande av anslutningar, där den längsta registrerade tiden uppgår till 873 dagar för uttagskunder.

Denna variation kan bero på skillnader i företagens interna processer, resursallokering och kapacitet att hantera anslutningsärenden. Faktorer såsom

tekniska förutsättningar, administrativa rutiner och externa faktorer påverkar i stor utsträckning ledtiderna.

3.1 Tid för offert

Nedan redovisas företagens svar avseende tid för lämnande av offert.

Tabell 2 Antal dagar i genomsnitt för att lämna offert (antal dagar)

Kundtyp	Inmatningskunder				Uttagskunder			Lagringsanläggningar			
	A	B	C	D	16-63A	63-200A	≥ 200A	A	B	C	D
E.ON.	345	311	Inga	Inga	35	68	127	-	-	-	-
Ellevio	146	94	-	-	51	61	105	-	-	-	-
Vattenfall	23,8	140,0	131,4	147,0	81,5	95,6* ³	175,0*	-	-	-	-
Göteborg Energi	16	Inga	Inga	Inga	62	71	96	-	-	-	-
Mälarenergi	21	80	72	85	31 (ingen spec.) *			91	104	92	Inga
Öresundskraft	-	-	-	-	40	67	57	-	-	-	-
Krafringen	12,4	-	-	-	35,7	65,3	49,5	-	-	-	-
Tekniska Verken Linköping	9	Inga	Inga	Inga	42	51	51	6	Inga	Inga	Inga
Skellefteå Kraft	5,05	-	-	-	8,37	1,5	48,37	-	-	-	-
Umeå Energi	-	-	-	-	20	32	29	-	-	-	-

Tabell 3 Antal dagar i genomsnitt för de 10 procent av kunderna det tagit längst tid att få en offert

Kundtyp	Inmatningskunder				Uttagskunder			Lagringsanläggningar			
	A	B	C	D	16-63A	63-200A	≥ 200A	A	B	C	D
E.ON.	610	För få ärenden	Inga	Inga	149	174	337	-	-	-	-
Ellevio	418	183	-	-	177	96	297	-	-	-	-
Vattenfall	163,7	292,8	210,6	152,4	298,5	315,3*	434,8*	-	-	-	-
Göteborg Energi	96	Inga	Inga	Inga	241	286	301	-	-	-	-
Mälarenergi	124	214	226	78	147 (ingen spec.)*			-	181	101	Inga
Öresundskraft	-	-	-	-	154	188	228	-	-	-	-
Krafringen	63,0	-	-	-	130,5	171,7	173,8	-	-	-	-
Tekniska Verken Linköping	55	Inga	Inga	Inga	224	194	269	30	Inga	Inga	Inga
Skellefteå Kraft	42,35	-	-	-	64	11	297	-	-	-	-
Umeå Energi	-	-	-	-	92	130	93	-	-	-	-

Kommentarer från elnätsföretag gällande offert

Ett av företagen rapporterar att deras system har begränsningar som gör det svårt att kategorisera resultaten enligt önskemålen från Ei. De har därför gjort en

³ För uttagsabonnemangen redovisas anslutningstid utifrån säkringsstorlek för anslutningen. I tabellen anges de vanligaste intervallen som elnätsföretagen använder för indelning. Vid avvikelse från dessa, med användande av andra intervall, markeras antalet dagar i rutan med en asterisk (*)

kategorisering utifrån de möjligheter som finns tillgängliga som så nära som möjligt motsvarar de begärda kategorierna.

Ett annat företag informerar om att de i enlighet med nuvarande lagstiftning inte anser sig ha rätt att ta ut avgifter för anslutning av inmatningskunder. På grund av detta skickas ingen offert ut. Tidsåtgången för dessa kunder har därför beräknats från det datum då mätpunktsbeteckningen togs ut för typ A-anläggningar.

Ytterligare ett företag förklarar att de inte har tagit ut några avgifter för kunder som velat ansluta produktionsanläggningar under 2023, och på grund av detta saknar de data för frågor som rör inmatningskunder.

3.2 Tid för färdigställd anslutning

I de två nedanstående tabellerna visas den tid, i antal dagar, som företagen svarat att det tar för att färdigställa anslutningar från det att en offert godkänns.

Tabell 4 Genomsnittlig tid i antal dagar från att kunden godkänt en offert till färdigställd anslutning

Kundtyp	Inmatningskunder				Uttagskunder			Lagringsanläggningar			
	A	B	C	D	16-63A	63-200A	≥ 200A	A	B	C	D
E.ON.	143	278	Inga	Inga	210	273	343	-	-	-	-
Ellevio	325	670	-	-	189	158	249	-	-	-	-
Vattenfall	97,1	-	-	-	161,6	174,6*	221,7**	-	-	-	-
Göteborg Energi	95	Inga	Inga	Inga	78	70	50	-	-	-	-
Mälarenergi	1	167	Inga	Inga	151 (ingen spec.)*			-	Inga	Inga	Inga
Öresundskraft	-	-	-	-	94	101	141	-	-	-	-
Kraftringen	124,5	-	-	-	73,8	75,7	72,7	-	-	-	-
Tekniska Verken Linköping	92	Inga	Inga	Inga	36	36	38	106	Inga	Inga	Inga
Skellefteå Kraft	65,79	-	-	-	123,7	193	212,6	-	-	-	-
Umeå Energi	-	-	-	-	99	136	110	-	-	-	-

⁴ För uttagsabonnemangen redovisas anslutningstid utifrån säkringsstorlek för anslutningen. I tabellen anges de vanligaste intervallen som elnätstföretagen använder för indelning. Vid avvikelser från dessa, med användande av andra intervall, markeras antalet dagar i rutan med en asterisk (*)

Tabell 5 Genomsnittlig tid i antal dagar för de 10 procent av kunderna där det tagit längst tid från offert till anslutning

Kundtyp	Inmatningskunder				Uttagskunder			Lagringsanläggningar			
	A	B	C	D	16-63A	63-200A	≥ 200A	A	B	C	D
E.ON.	473	För få ärenden	Inga	Inga	570	873	801	-	-	-	-
Ellevio	561	670	-	-	470	390	670	-	-	-	-
Vattenfall	255,4	-	-	-	371,7	381,5*	437,1*	-	-	-	-
Göteborg Energi	230	Inga	Inga	Inga	316	291	270	-	-	-	-
Mälarenergi	5	Inga	Inga	Inga	371 (ingen spec.)*			-	Inga	Inga	Inga
Öresundskraft	-	-	-	-	211	201	212	-	-	-	-
Kraftringen	263,5	-	-	-	261,5	213,2	227,0	-	-	-	-
Tekniska Verken Linköping	267	Inga	Inga	Inga	166	152	122	226	Inga	Inga	Inga
Skellefteå Kraft	169,86	-	-	-	294,4	433	308	-	-	-	-
Umeå Energi	-	-	-	-	205	208	195	-	-	-	-

Kommentarer från elnätsföretag gällande tid för anslutning

Ett företag uppger att det inte är möjligt att mäta inkoppling eftersom de inte har något datum för önskad inkoppling i sin anslutningsprocess.

Ett annat företag använder inte parametern önskat inkopplingsdatum. I stället sker diskussioner från fall till fall när anslutningen närmar sig. Vid större anslutningsärenden för företaget oftast en dialog med kunden för att samordna tiden med byggplaner eller kundens tidplan.

Ett tredje företag mäter inte efterlevnaden av kundernas tidplaner. Deras målsättning är att leverera anslutningar enligt de tider som föreslagits i promemorian *Granskning av tidsåtgång för anslutning till elnätet* (Ei PM2021:05), vilket gör att de sällan får synpunkter från kunderna gällande leveranstiden.

Ett fjärde företag bedömer att deras möjliga statistiska utdrag är begränsat och därför inte representativt.

3.3 Anslutningsrutin

Elnätsföretagen ombads beskriva de viktigaste stegen i anslutningsrutinen, från inskickad föransökan eller begäran om offert tills anslutningen är färdigställd. De ombads också redogöra för var den informationen offentliggörs. Samtliga elnätsföretag i granskningen har beskrivit sina anslutningsrutiner, och de steg som är gemensamma för de flesta beskrivs nedan.

Föransökan och granskning: Processen börjar med att kunden skickar in en föransökan eller begär en offert. Föransökan granskas och om den är korrekt startar elnätsföretaget ett ärende.

Nätutredning: Elnätsföretaget genomför en nätutredning för att bedöma kapaciteten i nätet och behovet av eventuella åtgärder.

Offert och avtalsvillkor: Efter nätutredningen skickar företaget en offert och avtalsvillkor till kunden. När kunden godkänt och signerat dessa ger elnätsföretaget ett installationsmedgivande till kunden.

Förberedelser och tillstånd: Elnätsföretaget förbereder det arbete som krävs, inklusive tekniska lösningar, nätförstärkning och ansökningar om nödvändiga tillstånd.

Beställning och arbetsbeskrivning: Elnätsföretaget skickar en beställning och arbetsbeskrivning till underentreprenörer.

Färdigamälan och kontroll: När kundens elinstallatör skickar in en färdigamälan kontrollerar elnätsföretaget anläggningen. Om allt är klart kopplas anläggningen in till elnätet.

Slutdokumentation: Slutligen dokumenteras arbetet i elnätsföretagets IT-system.

Alla elnätsföretag som ingått i tillsynen offentliggör sina anslutningsprocesser och handläggningstider på sina webbplatser. Vissa företag skickar även informationsbrev vid förämälan. Ungefär hälften av elnätsföretagen har informationen uppdelad för olika typer av anslutningar som till exempel låg-, mellan- och högspänningskunder och anslutning av kraftproduktionsmoduler. Hos de flesta elnätsföretag kan kunden följa den egna anslutningsprocessen under *Mina sidor* på företagets webbplats.

3.4 Tidsplan och information till kund

Ei begärde att elnätsföretagen skulle skicka in exempel på en tidsplan för handläggning av ett ärende som har lämnats till kund för att informera om deras anslutning av en elproduktionsanläggning.

Åtta av tio elnätsföretag beskriver att de lämnar någon form av tidsplan till kunden, skriftligt via mejl eller på *Mina sidor* på företagets webbplats. Elnätsföretagen har också skickat in exempel på tidsplaner som de delgett sina kunder. Fem av tio tidsplaner var uppskattade generella tidsplaner som visar på hur lång tid varje steg i anslutningsprocessen generellt tar. Tidsplanerna var uppdelade på lågspänningsanslutning utan förstärkning och lågspänningsanslutning vid förstärkning och/eller krav på tillstånd. Ett företag anger att de baserar tidsplanen på entreprenörens planerade arbete i de fall som det krävs större schaktningsarbeten. Ett av företagen anger att de generellt inte skickar någon tidsplan till kunden då det är väldigt få ärenden, cirka fem procent,

som inte kan anslutas relativt omgående. Vidare uppger de att i de fem procent av fallen där de initiala beräkningarna visar avvikande resultat informeras kunden om att fördjupande beräkningar och utredning krävs och hur lång tid dessa beräknas ta. Under denna tid erbjuds kunden alltid en anslutning med begränsad inmatning till nätet.

Två företag uppger att de inte lämnar någon skriftlig tidsplan alls till sina kunder. Det ena av dessa företag anger att de i stället kontinuerligt lämnar information om kundens ärende via anslutningshandläggaren. Det andra elnätsföretaget uppger att de i dagsläget inte lämnar ut några tidsplaner men att det är något de vill utveckla och tillhandahålla via *Mina sidor*.

3.5 Skälig tid för anslutning

Elnätsföretagen ombads beskriva hur de anser att de uppfyller ellagens krav om att genomföra anslutningar inom skälig tid.

Alla elnätsföretag som ingått i tillsynen anser att de uppfyller ellagens krav på anslutning inom skälig tid. Hälften av elnätsföretagen nämner att de genom systematiskt utvecklingsarbete av anslutningsprocessens olika steg, har kunnat korta ledtiderna för anslutning. Företagen beskriver att de har skapat bättre rutiner och planerar varje enskilt ärende mer effektivt. Ett företag uppger att de i varje ärende försöker arbeta aktivt och effektivt för att säkerställa att det inte uppstår oskäliga dröjsmål. Utöver det har företaget månatliga avstämningar med sina entreprenörer för att följa upp hur fältarbetet fortgår.

De flesta av elnätsföretagen nämner också att det, i de fall de inte lyckas ansluta kunden inom två år, beror på faktorer de själva inte kan påverka. Exempel på detta kan vara ansökan om tillstånd, markavtal eller sena ändringar begärda av kunden. Ett företag uppger att de tidvis inte kan uppfylla ellagens krav på anslutning inom skälig tid. Detta är en konsekvens av främst det stora inflödet av ärenden gällande anslutningar 16–63 ampere och brist på resurser. Ett annat elnätsföretag påpekar att nästan 100 procent av anslutningarna sker inom skälig tid och att det endast är tre procent av alla anslutningar som överstiger utförandetid om två år. Ytterligare ett företag uppger att för uttagskunder har de tio procent av anslutningarna som tagit längst tid genomförts inom cirka ett år. Företaget uppger också att det inte finns några inmatnings- eller uttagskunder vars ärende tagit mer än två år.

Ett elnätsföretag påpekar att det viktigaste arbetet för att korta ned ledtider är att proaktivt bygga ut elnätet. Ett annat företag, som genom ett lyckat utvecklingsarbete lyckats korta anslutningstiden, uppger att det fortfarande finns mycket att förbättra särskilt när det gäller anslutningar av större anläggningar som kräver mer kapacitet. Ett företag anser att förväntningarna från marknaden på

anslutningstider generellt är för optimistiska. Kunderna räknar inte med vilket arbete som krävs om det är fler kunder som ska anslutas inom samma område.

3.6 Orsaker till fördröjd anslutning

Ei bad elnätsföretagen ange de primära orsakerna till att vissa anslutningar blir fördröjda.

Samtliga elnätsföretag i tillsynen uppger att en bidragande orsak till fördröjda anslutningar är den kraftiga ökningen av antalet anslutningsförfrågningar sedan 2022. Ett företag anger att deras anslutningsförfrågningar dubblades under 2022. Det var bland annat många kunder som under samma period efterfrågade anslutning av solcellsanläggningar i varierande storlekar. En annan orsak är ökningen av anslutningsförfrågningar med större kapacitet vilket också har skapat mer komplexa ärenden. Tillsammans har detta påverkat tidsåtgången negativt för alla steg i anslutningsprocessen. De flesta av elnätsföretagen uppger också att det under samma period som antalet förfrågningar ökade var brist på kvalificerad arbetskraft, främst hos entreprenörer men även internt hos elnätsföretagen.

Alla elnätsföretag som ingått i tillsynen nämner att långa leveranstider och brist på komponenter och material är en bidragande orsak till att anslutningar tar längre tid än planerat. De uppger specifikt bristen på nätstationer, krafttransformatorer och kablar hos leverantörerna.

Hälften av elnätsföretagen anger att kapacitetsbrist och begränsningar i överliggande nät (region- och transmissionsnät) är orsaken till att vissa anslutningar tar lång tid. Elnätsföretagen menar att det även där behövs nätförstärkningar.

Tre av elnätsföretagen nämner att långa tillståndsprocesser är en bidragande orsak till att vissa anslutningar blir fördröjda. Det kan vara väntan på markupplåtelseavtal, bygglov och gräv tillstånd från andra aktörer. Att kunderna är sena med beställningen, gör sena ändringar eller att kundens elinstallatör inte återkommer med färdiganmälan är något som elnätsföretagen nämner som vanligt förekommande orsaker till fördröjningar.

Två elnätsföretag lyfter att regulatoriska osäkerheter och anpassning av nätavtal till nya lagar, regelverk och EU-rätt skulle vara orsaken till att anslutningar blir fördröjda.

3.7 Genomförda åtgärder för att korta ner anslutningstiden

Elnätsföretagen har redogjort för vilka åtgärder som de har vidtagit sedan 2021 i syfte att korta ner tiden för att genomföra en anslutning.

Sju av tio elnätsföretag anger att de har anställt mer personal sedan 2021. Det rör sig om fler anställda handläggare men även personal inom kraftsystemanalys och nätplanering.

Hälften av elnätsföretagen beskriver att de har arbetat med översyn av sina interna processer för att effektivisera dem. De har också arbetat fram tydliga mål i anslutningsprocessens olika steg för att kunna mäta och följa upp och på så sätt upptäcka brister. Ett av elnätsföretagen har organiserat om efter olika fokusområden för att uppnå ett bättre flöde i den interna arbetsprocessen.

Ungefär hälften av elnätsföretagen har automatiserat hela eller delar av anslutningsprocessen när det gäller anslutningar upp till 63 ampere. Ett elnätsföretag uppger att de efter driftsättningen av automatiseringen 2023 har gått från åtta veckors total handläggningstid till mindre än en vecka när det gäller anslutning av solceller. Ett annat elnätsföretag beskriver att de numera har kortat ner handläggningstiden och ger snabbare svar på inkomna förfrågningar.

Några elnätsföretag har också arbetat med ökad kundinformation genom informationskampanjer och informationsblad som skickas med vid inkomna förfrågningar. De informerar och guidar kunderna om de olika anslutningsmöjligheter som finns för att kunna ansluta kunden kostnadseffektivt och med önskad kapacitet. Hos flera elnätsföretag kan kunden numera följa sitt ärende under *Mina sidor* vilket enligt företagen sparar en del handläggningstid.

Ett par elnätsföretag nämner att de investerat i nya processverktyg för att optimera prognoser och dimensionering av nätet. Några nämner också att införandet av smarta elmätare har hjälpt till att korta ledtiden i en del ärenden. Med de nya elmätarna minskar behovet av fältbesök och byte av mätare vilket gör att anslutningen kan ske snabbare.

3.8 Lösningar för att korta ner anslutningstiden

Ei bad elnätsföretagen beskriva vilka lösningar som skulle kunna korta ned tidsåtgången för anslutningar.

Nästan alla elnätsföretagen som ingått i tillsynen skriver att de ska fortsätta utveckla automatiseringen och digitaliseringen av alla eller flera steg i anslutningsprocessen för att kunna effektivisera processen och bättre nyttja de resurser som finns. Det nämns också att kommunikationen med kunderna kan bli mer kontinuerlig och tydlig för att skapa rimliga förväntningar på kundens anslutning och på elnätsföretaget. Företagen ska också kräva att kunderna fyller i föransökan korrekt och se till att kunderna lämnar rätt uppgifter i ett tidigt skede.

När det gäller större anslutningar ska elnätsföretagen ställa upp villkor som innebär högre krav på mognadsgrad och paritetskrav för att säkerställa att förfrågningar har rätt plats i ärendekön. Paritetskrav innebär att effektuttag ska vara i paritet med den tilldelade effekten vilket fastställs i anslutningsavtal och nätavtal. Kundens effektuttag måste inom skälig tid efter anslutning vara i nivå med den abonnerade effekten. Om den reserverade effekten inte nyttjas till fullo eller om tidplanen avviker markant måste den utnyttjade effekten falla tillbaka till systemet och övriga kunder. Två elnätsföretag nämner specifikt att det vore bra att kunna återta icke utnyttjad kapacitet från kunder som aldrig har nyttjat köpt effekt eller som har minskat sitt energibehov. De menar att elnätsföretagen på så vis skulle optimera användningen av befintligt nät och frigör utrymme i elnätet som befintliga kunder inte använder. Det nämns också att elnätsföretagen behöver arbeta mer med en proaktiv nätplanering. Det innebär att redan på projektnivå försöka dimensionera nätet utifrån prognoser och på så sätt försöka möta efterfrågan tidigt i processen.

Hälften av de granskade elnätsföretagen anser att större möjlighet att ingå villkorade avtal samt utveckling av flexibilitetsmarknader skulle bidra till att korta ner ledtider i väntan på nätförstärkningar. De tror att möjligheten att inkludera flexibilitet som en del i en nätlösning skulle kunna ske i större utsträckning än idag. Elnätsföretagen beskriver att de i dialog med kunderna kan titta på villkorade avtal och flexibilitetsmarknader som skulle kunna passa kundens verksamhet. En annan lösning som företagen anger för att korta ner ledtider för anslutningar är att föra en mer aktiv dialog med entreprenörer och följa upp deras avtal noggrannare.

Några elnätsföretag anser att tillståndprocesserna måste bli kortare och effektivare för att underlätta för den elnätsutbyggnad som elektrifieringen kräver. Det krävs också ett tydliggörande av vad som avses med samhällsnytta och samhällsekonomiskt motiverat. Det framkommer också av svaren att regelverket för ansvars- och kostnadsfördelning gällande anslutning i lokalnät som begränsas av förutsättningarna i överliggande nät behöver utvecklas. Det krävs även regelverk för vad som gäller vid reserverad kapacitet i överliggande nät. Ett elnätsföretag skriver att det måste ske ett samarbete och skapas mer förståelse inom "Energisverige" för allt som ska göras gemensamt under de närmaste 20 åren. Nätföretag, myndigheter, producenter, industri, leverantörer med flera behöver fortsätta att arbeta tillsammans för att korta ledtider i olika steg.

Andra lösningar som nämns är till exempel att klargöra hur elnätsföretagen kan bygga ut på prognos för att säkerställa framtidens behov. Det vill säga att elnätsföretagen dimensionerar sina elnät utifrån en bedömd framtida samhällsutveckling.

3.9 Förutsättningarna att hantera kapacitetsbrist

Elnätsföretagen ombads att beskriva hur de värderar alternativa lösningar som är samhällsekonomiskt motiverat för att åtgärda eventuell kapacitetsbrist i nätet utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet.

Ett elnätsföretag anger att de inte haft någon kapacitetsbrist i sina nät och därför inte ställts inför situationen att behöva värdera alternativa lösningar. Ett annat företag har i stället för att värdera alternativa lösningar valt att förstärka ledningsnätet för att möta kapacitetsbehovet då det funnits utrymme i överliggande nät. Ett företag menar att det är komplext att göra en riskbedömning av nätförstärkningar i förhållande till olika typer av alternativa lösningar och att det skiljer sig från fall till fall. I enkla fall jämför företaget kapitalkostnad med alternativkostnad för flexibilitet men det är svårare vid brist i överliggande nät.

Två elnätsföretag menar att den lösning som framför allt används är att flytta laster till andra linjer vilket gör att kapacitet i den begränsande komponenten kan frigöras och kunden kan anslutas. Detta är inte en lösning som är tillämplig i alla nätdelar utan utförs där det är möjligt. I vissa fall kan kunden erbjudas produktionseffekt i väntan på en permanent lösning, detta genom att kunden själv producerar el med hjälp av en generator. Det finns en möjlighet att ansöka om undantag från funktionskravet för att kunna ansluta stora anslutningar innan nätförstärkningen genomförts.

Tre elnätsföretag redogör för att de överväger flera alternativ, såsom villkorade avtal, köp från flexibilitetsmarknader, marknadsbaserade köp, tekniska lösningar eller nätplanering med ett högre risktagande om de finner att det råder kapacitetsbrist i det egna elnätet. Kostnaderna för respektive alternativ jämförs sedan med varandra. Om det är stor skillnad mellan kundens önskade driftsättningsdatum och färdigställandet av ombyggnationen, görs i vissa fall en utredning med kunden om det initialt går att ansluta med en mindre kapacitet. Företagen anger att de i väntan på eventuella nätförstärkningar har nyttjat villkorade avtal med möjlighet till nedstyrning. Villkorade avtal används om kunden kan vara flexibel i sitt uttag och/eller sin produktion samt om det finns en flexibilitetsmarknad i området. Företagen förklarar att driftsättningsdatumet inte behöver vara kopplat till när kunden har behovet av maximalt effektuttag, utan behovet kan komma månader till år efter driftsättningsdatumet.

Ett av elnätsföretagen betonar att anslutningsplikten endast gäller för kapacitetsbrist i eget nät och att det kan vara svårt att tillgodose en kunds önskemål om anslutning om det finns begränsningar i överliggande nät. De anser att det saknas reglering när det gäller abonnemangsbegränsningar. De vill gärna se att elnätsföretagen ges regulatoriska möjligheter att teckna villkorade avtal i dessa

fall. Villkoren ska tas fram i dialog med nätägaren som har den fysiska begränsningen och dessa begränsningar ska speglas i villkoren för avtalet.

Ett elnätsföretag har tagit fram och använder en femstegsmodell. Det första steget handlar om att föra en diskussion med kund om lokalisering, lastkurvor, kompletterande energilager och utvärdering av mognadsgraden för anslutningen. Det andra steget går ut på att undersöka möjligheten att frigöra kapacitet genom omkopplingar. I ett tredje steg undersöks möjligheten till villkorade avtal och flexibilitetstjänster. I ett fjärde steg undersöker företaget möjligheten till mindre nätförstärkningar och i ett sista femte steg så byggs nya kabelstråk och stationer.

Ett annat företag anger att de har börjat ställa paritetskrav och bedöma mognadsgrad på anslutningsförfrågningar som är större än 1 MW.

3.10 Samhällsekonomiskt motiverade lösningar

Elnätsföretagen ombads beskriva hur de avgör om de alternativa lösningarna är samhällsekonomiskt motiverade.

Ett elnätsföretag anser att de samhällsekonomiska förlusterna skulle bli större av att inte ansluta kunderna. Den anslutande kunden bär sina kostnader för anslutningen och därför drabbas inte kollektivet.

Ett elnätsföretag uppger att de använder sig av "Effekthandel Väst" som är lokala flexibilitetsmarknader där företagskund eller aggregator får betalt av elnätsbolaget för att tillfälligt dra ner sin elanvändning eller höja sin elproduktion.

Elnätsföretaget köper effekt av anslutna elnätskunder för att stabilisera elnätet och på så sätt minskar belastningen. Innan det byggs ny infrastruktur utreds det om tillgängliga resurser finns på "Effekthandel Väst" som kan möjliggöra anslutningen utan att bygga nytt. Om resurser finns tillgängliga och kostnaden för att nyttja dessa understiger kostnaden för företagets kundkollektiv och utbyggnaden för den anslutande kunden, så bedöms det vara samhällsekonomiskt motiverat att inte bygga ny infrastruktur. Ett annat företag uppger att de med stöd i ett examensarbete kommit fram till att det inte var samhällsekonomiskt lönsamt att installera ett batterilager i stället för att förstärka nätet.

Ett elnätsföretag menar att det alltid är samhällsekonomiskt lönsamt att flytta last mellan nät- och fördelningsstationer för att möjliggöra nya anslutningar i stället för att bygga nytt nät. Att värdera andra typer av lösningar är ett komplext arbete där företaget utgår från var i nätet kapacitetsbristen finns för att undersöka om det går att tillämpa andra lösningar. Ett annat företag menar att kostnaderna för alternativa samhällsmotiverade åtgärder i praktiken oftast har ställts emot ett villkorat avtal som har relativt låg kostnad. Kostnaden ska vara rimlig för kollektivet i förhållande till den nytta som kunderna har av åtgärden.

Två elnätsföretag bedömer att det inte finns en tillräckligt mogen flexibilitetsmarknad och menar att villkorade avtal kan användas som en övergångslösning. Ett annat företag anser att alternativa lösningar kan vara svåra att värdera då det saknas lokala flexibilitetstjänster. Ett annat företag erbjuder redan sina kunder ett villkorat avtal med "prima och sekunda effekt" för att på så sätt kunna erbjuda en snabbare anslutning till elnätet. Kunden ska vid kapacitetsbrist kunna styra ner den sekundära effekten på signaler från elnätsföretaget.

Ett elnätsföretag uppger att de har en uppdaterad investeringsprocess där de bland annat tar hänsyn till alternativa lösningar utifrån ett juridiskt, ekonomiskt och tekniskt perspektiv. Ett annat företag uppger att de har ett pågående utredningsprojekt om hur de ska bedöma alternativa lösningar för att kunna frigöra mer effekt i nätet. Utredningen ska ligga till grund för vilka alternativa lösningar som företaget ska fokusera på för att skapa mest nytta för nätet och därmed ansluta så många kunder så snabbt som möjligt.

Ett elnätsföretag påpekar att kapacitet inte är den enda faktorn som gör nätet behöver byggas om. Med en ökning av mikroproducentanläggningar och batterilagringsanläggningar som medför spänningsvariationer, har elkvalitet blivit en vanligare orsak till nätförstärkningar.

Två elnätsföretag ser gärna att Ei tar fram vägledning för att kunna göra samhällsekonomiska avvägningar och efterfrågar även tydligare riktlinjer för vilka alternativa lösningar som elnätsföretag får ha.

3.11 Nekat anslutning och information till kund

Elnätsföretagen ombads att skicka in exempel på information som de skickat ut till kunder när anslutning nekats på grund av kapacitetsbrist.

Alla elnätsföretag har skickat in exempel på information som de skickar till kund när de inte kan ansluta kunden inom skälig tid eller på grund av kapacitetsbrist. Informationen beskriver vilka begränsningar som finns och vilka åtgärder som behöver utföras samt en uppskattad tid på när åtgärderna beräknas vara genomförda.

Hälften av elnätsföretagen uppger att de inte har nekat någon kundanslutning på grund av kapacitetsbrist. Vid behov har några företag skickat information till kunder om att önskad effekt inte är tillgänglig i nuläget. Kunden erbjuds i vissa fall att ansluta med lägre effekt i väntan på att nödvändiga åtgärder utförs. Kunden kan också begära att en nätutredning ska utföras. Elnätsföretagen menar att det ibland krävs en förstärkning i det egna nätet men att kapacitetsbristen även kan

bero på begränsningar i överliggande nät. Vid dessa fall krävs kommunikation med Svenska Kraftnät.

Två elnätsföretag uppger att de få nekade anslutningar som de haft främst har berört större produktionsanläggningar till följd av kapacitetsbrist i överliggande nät. Några av företagen menar att de inte nekar en anslutning utan att de i de flesta fallen informerar om att ledningsförstärkning krävs i överliggande nät och att det exempelvis kommer att ta 7–10 år innan överliggande nät förstärkts.

Ett annat elnätsföretag skickar ut information om när utbyggnaden av elnätet är planerad att äga rum. De informerar kunden om att det saknas möjlighet att ansluta den önskade effekten på grund av begränsningar mot överliggande nät. Kunden erbjuds att ansluta med begränsad effekt under tiden som företaget undersöker förutsättningarna att upprätta en flexibilitetsmarknad för att möjliggöra anslutningen.

Ett elnätsföretag anger att vissa kunder har avböjt att gå vidare i processen på grund av kostnadsskäl, tidplan eller då kunden inte har möjlighet att vara flexibel i sitt uttag eller sin produktion, trots att elnätsföretaget har utrett alla alternativ för att kunna realisera en anslutning.

3.12 Köläget och information till kund

Elnätsföretagen ombads redogöra för om de publicerar information rörande köläget i elnätet.

De flesta elnätsföretagen publicerar ingen information rörande köläget. Två företag publicerar dock information på sina webbplatser angående längre ledtider för nyanslutningar. Ett företag beskriver att det finns information på företagets webbplats för lågspänningskunder om bland annat beräknad tid för offert och beräknad tid för anslutning. Motsvarande information finns också för anslutning av produktionsanläggningar, men det finns ingen information om antal kunder i kön. I dagsläget finns ingen information om köläget i mellanspänningsnätet eller högspänningsnätet.

Ett elnätsföretag beskriver att de har ett internt kösystem och att det pågår ett arbete med att offentliggöra detta.

Ett elnätsföretag anger att kunderna ofta önskar information om sin köplats men att kunderna själva inte vill vara transparenta med sina byggplaner. Det medför att bristen på transparens kring byggplanerna blir ett hinder för att kunna publicera information om köläget. Företaget anger att det pågår en dialog kring mognadsgrader som också påverkar köläget.

Ett annat elnätsföretag ställer sig frågande till relevansen av transparens gällande plats i kön. De menar att det vid utbyggnad kommer att tas hänsyn till alla som står i kön vilket medför att plats i kön och effekt före i kön därmed blir irrelevanta. Det behöver finnas flexibilitet i kön för att möjliggöra effektiva lösningar som att till exempel arbeta med kluster.

Ett annat elnätsföretag beskriver att det är svårt att publicera uppdaterad information om köläge och förfrågningar. De försöker ha en nära dialog med kunderna om kapacitetsförutsättningarna i aktuell region eller ort. Vid anhopning av stora förfrågningar försöker företaget samla dessa i kluster och ta ett helhetsgrepp samt göra särskilda större utredningar och samordna elnätslösningar för klustren som helhet.

4 Ei:s analys

I detta kapitel presenteras Ei:s analys av företagens svar.

4.1 Skälig tid för anslutning

Elnätsföretag måste ansluta en anläggning inom skälig tid efter att ha mottagit en begäran om anslutning. Tiden får endast överstiga två år om det är nödvändigt på grund av anslutningens omfattning, tekniska utformning eller andra särskilda skäl. Enligt propositionen Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet (prop. 2013/14:174) innebär skälig tid ofta en betydligt kortare tid än två år, särskilt för tekniskt okomplicerade anslutningar i väl utbyggda områden.

Alla elnätsföretag anser att de uppfyller kraven på skälig tid enligt ellagen. Hälften av företagen har kortat ledtiderna genom systematiskt utvecklingsarbete. De flesta framhäver att förseningar som innebär att anslutningstiden överstiger två år beror på faktorer utanför deras kontroll, som till exempel tillstånd och markavtal. Företagen uppger att nästan alla anslutningar sker inom skälig tid och endast tre procent tar längre än två år.

Elnätsföretagen har rapporterat genomsnittlig anslutningstid från offertgodkännande till färdig anslutning, vilken varierar beroende på typ av kund och storlek. Tiderna är generellt kortare för inmatningskunder och uttagskunder med låg effekt (16-63A) och längre för kunder med större effektbehov ($\geq 200A$).

Ett av syftena med den aktuella tillsynen var att undersöka hur elnätsföretagen uppfyller anslutningsplikten och att fastställa en lägesbild av hur långa anslutningstiderna är, både i snitt och för de anslutningar som har tagit längst tid. Ei har noterat att vissa företag tolkar två år som skälig tid, men i många fall är det inte rimligt att en anslutning tar så lång tid. Detta är något som Ei också har

uppmärksammat i de provningar som Ei gjort sedan juli 2022. Som tidigare beskrivits är det i många fall inte skäligt att en anslutning ska ta två år att genomföra. Vid de provningar som Ei genomför avseende skälig tidsåtgång för anslutning är det främst vilka åtgärder som elnätsföretagen vidtar i förhållande till vilken arbetsinsats som är krävs för att genomföra anslutningen som är avgörande för om tiden för anslutning är skälig eller inte. I vissa fall kan det till exempel vara direkt oskäligt med en anslutningstid om sex månader om de åtgärder som krävs är små, medan det i andra fall kan anses skäligt med en anslutningstid på flera år på grund av tillståndprocesser eller liknande som ligger utanför elnätsföretagets möjlighet att påverka.

4.2 Anslutningsrutin, tidsplan och information till kund

En effektiv anslutningsprocess med korta anslutningstider är avgörande för energiomställningen. Elnätsföretagen ska ha standardiserade rutiner för anslutning av elproduktions- och energilagringsanläggningar för att säkerställa en snabb och enkel anslutning. Ei vill med den aktuella tillsynen förstå och jämföra elnätsföretagens rutiner. Ei ville genom tillsynen också öka sin egen kunskap om företagens rutiner för anslutning, då Ei kan komma att få meddela föreskrifter om vad rutinerna ska innehålla. Ei fann att alla företag har standardiserade rutiner, men med olika benämningar och detaljnivåer. Det finns dock en stor variation i hur dessa rutiner beskrivs av olika elnätsföretag. Alla elnätsföretag erbjuder detaljerad och kundvänlig information på sina webbplatser där kunden i många fall också kan följa sin anslutningsprocess under *Mina sidor*.

Enligt 4 kap. 8 § ellagen måste nätföretag skapa en tidsplan för handläggning och anslutning av elproduktionsanläggningar. När en kund begär en offert, ska tidsplanen för anslutningen anges. Uppgifter om avgifter och villkor ska lämnas inom rimlig tid. Ei har utfärdat föreskrifter⁵ som kräver att tidsplanen ska vara skriftlig och specificera handläggningssteg och tidsåtgång. Nätföretag kan justera tidsplanen och måste informera kunden om ändringar.

Tillsynen visade att åtta av tio elnätsföretag lämnar någon form av tidsplan till kunden, antingen via mejl eller på sina webbplatser. Tidsplanerna varierar i utformning och detaljnivå och vissa företag baserar sina planer på entreprenörens arbete vid större projekt. Två företag lämnar ingen skriftlig tidsplan alls men ger kontinuerlig information via handläggare. Elnätsföretagen arbetar med att förbättra kundinformationen och anslutningsprocesserna. Många företag erbjuder nu tidsplaner och möjligheten för kunder att följa sin anslutningsprocess via *Mina sidor*. Ei har i en tidigare tillsynsinsats under 2021 noterat att brist på information har lett till kundmissnöje. Resultatet av den nu aktuella tillsynsinsatsen visar att

⁵ Energimarknadsinspektionen, Energimarknadsinspektionens föreskrifter om utformning av tidsplaner avseende anslutning av elproduktionsanläggningar EIFS 2015:3

företagen som ingick i den tidigare tillsynsinsatsen har infört rutiner för bättre kommunikation och automatiserat delar av anslutningsprocessen, vilket har lett till minskade handläggningstider.

Ei ser positivt på en fortsatt utveckling för att effektivisera anslutningsprocesserna ytterligare. Sedan ökningen av anslutningsförfrågningar från kunder under 2022 har många företag automatiserat delar av processen för anslutningar upp till 63 ampere. Exempelvis har ett företag minskat handläggningstiden för solcellsanslutningar från åtta veckor till mindre än en vecka efter automatisering 2023. Flera av företagen som tillfrågats har också satt upp tydliga mål för att mäta och förbättra processen, vilket Ei ser som en positiv utveckling.

4.3 Orsaker till fördröjda anslutningar samt genomförda åtgärder

Elnätsföretagen anger att den kraftiga ökningen av antalet anslutningsförfrågningar sedan 2022 är en stor orsak till att anslutningar blivit fördröjda. En annan bidragande orsak verkar vara ökningen av anslutningsförfrågningar som rör större kapacitet vilket har skapat mer komplexa ärenden. Ei kan konstatera att de flesta elnätsföretag har påverkats av den kraftiga ökningen av antalet förfrågningar i kombination med att det under samma period varit brist på kvalificerad arbetskraft.

Långa leveranstider, långa tillståndprocesser, brist på komponenter och material är också något som alla elnätsföretag nämner som en bidragande orsak till att anslutningar tar längre tid än planerat.

Sju av tio elnätsföretag anger att de har ökat antalet anställda sedan 2021. Mer än hälften av elnätsföretagen nämner att de genom utveckling av anslutningsprocessens olika steg kunnat korta ledtiderna för anslutning med hjälp av bättre rutiner och planering. Ett par elnätsföretag nämner att de investerat i nya processverktyg för att optimera prognoser och dimensionering av nätet.

Syftet med denna del av tillsynen var att kartlägga de särskilda skäl som företagen angav för anslutningsförseningar. Ei kan utläsa att de flesta företagen, under 2022, har drabbats av samma problematik och liknande utmaningar som skedde under då en kraftig ökning av anslutningsförfrågningar tillsammans med ökad komplexitet i anslutningsärendena och personalbrist utgjorde de främsta orsakerna till eskalerande förseningar. Ei noterar att elnätsföretagen har skapat bättre rutiner och effektiviserat anslutningsprocessen men att företagen fortfarande har problem med långa tillståndprocesser, långa leveranstider och brist på komponenter och material. Vissa tillståndprocesser och leveranstider ligger dock utanför företagens påverkan.

4.4 Lösningar för att korta ner anslutningstiden

Ei konstaterar att nästan alla elnätsföretag beskriver att de ska fortsätta utveckla automatiseringen och digitaliseringen av anslutningsprocessen för att kunna effektivisera processen och bättre nyttja de resurser som finns. Ett företag som genom utvecklingsarbete i anslutningsprocessen har lyckats korta anslutningstiden, uppger att det fortfarande finns mycket att förbättra särskilt när det gäller anslutningar av större anläggningar som kräver mer kapacitet.

Elnätsföretagen nämner också att kommunikationen med kunderna kan bli mer kontinuerlig och tydlig för att kunden ska få rimliga förväntningar på elnätsföretagets arbete och anslutningen. Företagen uppger att de också ska kräva att kunderna fyller i föransökan korrekt och se till att kunderna lämnar rätt uppgifter i ett tidigt skede.

När det gäller större anslutningar ska företagen skaffa sig en bättre uppfattning om de anslutande anläggningarnas mognadsgrad för att säkerställa att förfrågningar hanteras systematiskt. I rapporten *Informationsdelning vid ansökningar om anslutningar till elnätet* (Ei R2024:05) lämnade Ei ett förslag om att elnätsnätföretagen gemensamt skulle ta fram en branschpraxis som anger vad som rymms inom begreppet mognadskrav. Ei menade att det fanns ett behov av specifika krav på information och ytterligare vägledning eftersom det finns ett spektrum av olika typer av information som kan rymmas inom begreppet mognadsgrad. Eftersom anläggningar kan anslutas på olika nätnivåer (lokálnät, regionnät, transmissionsnät) kommer behoven av detaljeringsgrad för informationen sannolikt att variera. En anslutande anläggning kan vara både elanvändare, elproduktionsanläggning och energilagransanläggning och dessutom kan såväl storlek som effektbehov vara olika för respektive anläggning.

Arbetet med att ta fram den nya branschpraxisen är klart. Det har koordinerats av Energiföretagen Sverige och utförts av en arbetsgrupp med representanter från elnätsföretag som arbetar med regionnät och lokálnät. *Branschpraxis mognadsgrad* publicerades den 27 juni 2024. Den innebär inte några tvingande krav på elnätsföretagen utan är en vägledning för lokal- och regionnätsföretag vid införandet av krav på mognadsgrad. Vägledningen syftar till att stötta enskilda elnätsföretag vid införandet av mognadskrav och att bidra till ett harmoniserat införande av mognadskrav i branschen. Detta förenklar även för de kunder som planerar att ansluta anläggningar hos olika elnätsföretag. När denna typ av förtydligande villkor ställs kan elnätsföretagen även begära in motsvarande information från de kunder som sedan tidigare står i kö för anslutning. Ei ser praxisen som ett viktigt verktyg för att korta ned anslutningstider.

Ei kan utläsa att hälften av elnätsföretagen anser att en större möjlighet att ingå villkorade avtal samt flexibilitetsmarknader skulle bidra till att korta ner ledtider i

väntan på nätförstärkningar. Företagen tror att möjligheten att inkludera flexibilitet som en del i en nätlösning i framtiden skulle kunna ske i större utsträckning än i dag. Elnätsföretagen beskriver att de i dialog med kunderna kan göra en bedömning av vilken flexibilitet kunden har och om villkorat avtal eller ett flexibelt abonnemang skulle kunna passa kundernas verksamhet.

Ett förslag som förts fram är att man skulle kunna återta icke utnyttjad kapacitet från kunder som aldrig har nyttjat köpt effekt eller som har minskat sitt energibehov. Detta skulle leda till att man optimerar användningen av befintligt nät och frigör utrymme i elnätet som befintliga kunder inte använder. I rapporten Ei R2024:05 föreslår Ei att myndigheten ska få i uppdrag att utreda behovet och möjligheterna för elnätsföretagen att använda outnyttjad effekt inom anslutnings- eller abonnemangsavtal. Ofta använder eller abonnerar kunder på en lägre effekt än den maximala som de betalat för, vilket leder till "luftbokning". Detta innebär att tillgänglig kapacitet inte utnyttjas effektivt, vilket förlänger väntetiden för nya kunder som vill ansluta till elnätet eller öka sitt effektuttag. Regeringen gav Ei i uppdrag att undersöka om elnätsföretag kan använda och fördela outnyttjad effekt, samt om detta ska leda till ersättning för kunderna. Ei har i rapporten *Använda och fördela outnyttjad kapacitet i elnäten* (Ei R2024:14) konstaterat att elnätsföretagen har rätt att disponera outnyttjad kapacitet och att regelverket tillåter ändamålsenliga avtal. Ei anser att ytterligare incitament behövs för att elnätsföretagen ska kunna utforma och anpassa avtal, processer och tariffer. Detta kan kräva ändringar i ellagen. Implementeringen av nya EU-regler kommer att klargöra möjligheterna att ingå flexibla anslutningsavtal och tydliggöra regler för avtal och ersättningar. Elnätsföretag kan redan idag tillsammans med kunden se över abonnemangsavtal så att de stämmer överens med den faktiska nyttjade effekten, men flera aktörer påpekar att företagen bör ha rätt att återköpa eller återta outnyttjad effekt.

Elnätsföretagen nämner också att de behöver arbeta mer med en proaktiv nätplanering. Det innebär att de redan på projektnivå ska försöka dimensionera nätet utifrån prognoser och på så sätt försöka möta efterfrågan tidigt i processen. Här framkommer det i svaren i tillsynsinsatsen att företagen tycker att det behöver klargöras hur elnätsföretagen kan bygga ut på prognos för att säkerställa framtidens behov

Ei kan utläsa att några elnätsföretag anser att tillståndsprocesserna måste bli kortare och effektivare för att underlätta för den elnätsutbyggnad som elektrifieringen kräver. Det krävs också ett tydliggörande av vad som avses med samhällsnytta och samhällsekonomiskt motiverbart. Det behövs ett regelverk för ansvars- och kostnadsfördelning gällande anslutning i lokalnät som begränsas av förutsättningarna i överliggande nät. Det krävs också regelverk i anslutningsprocessen för vad som gäller vid reserverad kapacitet i överliggande nät.

Ei:s syfte i denna del av tillsynen var att få in uppgifter om vilka förbättringsåtgärder företagen ser framåt för att korta anslutningstiden. En annan effekt som Ei vill uppnå med tillsynen är att elnätsföretagen ska uppmärksammas på de åtgärdsförslag i rapporten Ei R2024:05 som företagen kan genomföra redan idag för att effektivisera anslutningsprocessen. Ei ska genom tillsynen bygga kunskap inom områden där vi kan komma att få föreskriftsrätt enligt de lagförslag som beskrivs i rapporten Ei R2024:05. Ei kan konstatera att några av elnätsföretagen nämner att de redan nu ska skaffa sig en bättre uppfattning om kundernas respektive mognadsgrad för att säkerställa att förfrågningar kan hanteras systematiskt. Ei ser detta som en viktig del i att korta ned anslutningstider men även som en positiv utveckling för effektivare användning av elnäten för att förebygga kapacitetsbrist.

4.5 Neka anslutning och hantering av kapacitetsbrist

I rapporten Ei R2024:05 konstaterar Ei att det framgår av regelverket att ett elnätsföretag endast får neka anslutningar när det saknas ledig kapacitet och inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhällsekonomiskt motiverat utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet, eller om det finns andra särskilda skäl. Ei menar att regelverket däremot inte är lika tydligt angående hur elnätsföretaget ska beräkna ledig kapacitet. Utifrån förarbetena till ellagen⁶ bedömer Ei att beräkningen ska utgå från den fysiska belastningen i nätet, inklusive sammanlagringseffekter, både med och utan den begärda anslutningen. Med tanke på framför allt energiomställningen är det i nuläget inte lämpligt att i författning reglera vilken tidshorisont en bedömning ska grunda sig på. Tidshorisonten påverkas av att elnätsföretagen bör ta hänsyn till de nationella och regionala energi- och effektprognoser och den energiplanering som finns tillgängliga hos ansvariga myndigheter. Det måste vara upp till elnätsföretaget att göra de analyser som de finner lämpligt.

I elnätsföretagens svar inom tillsynen har de gett exempel på hur effektbrist kan åtgärdas genom exempelvis upphandling av flexibla resurser och genom att planera och flytta laster i olika nät för att möjliggöra nya anslutningar. Företagen säger att arbetet med att värdera alternativa lösningar till att bygga nytt nät eller förstärka det befintliga kan vara komplext. Det framkommer också av svaren att de alternativa åtgärderna ofta ställs mot så kallade villkorade avtal, vilka har en relativt låg kostnad. Några elnätsföretag har angett att det inte finns en tillräckligt mogen flexibilitetsmarknad men menar att villkorade avtal kan användas som en övergångslösning.

⁶ Proposition 1996/97:136 sid 140-141

Ett elnätsföretag får neka anslutning om det saknas ledig kapacitet och inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhällsekonomiskt motiverat utan att förstärka nätet, eller om det finns andra särskilda skäl. Ei anser att en kund som har nekats anslutning på grund av kapacitetsbrist också har rätt till information om vilka åtgärder som krävs för att anslutningen ska kunna genomföras. Ei har med denna tillsyn velat ta del av hur den informationen kan se ut. Alla elnätsföretag har skickat in exempel på information som de skickar till kund när de inte kan ansluta kunden inom skälig tid eller på grund av kapacitetsbrist. Informationen beskriver vilka begränsningar som finns och vilka åtgärder som behöver utföras samt en uppskattad tid för när det beräknas vara klart.

I tillsynen är det inte alla elnätsföretag som ställts inför problematiken med kapacitetsbrist. I en del fall har det funnits kapacitet eller möjlighet att öka abonnemanget mot överliggande nät för att tillgodose behovet av el, men det har framkommit att det på vissa håll i dagsläget saknas lokala flexibilitetstjänster vilket gör det omöjligt att värdera detta alternativ. Ei konstaterar att hälften av elnätsföretagen har uppgett att de inte har nekat någon kundanslutning på grund av kapacitetsbrist. De anger att de informerar om att ledningsförstärkning krävs i överliggande nät och att det därför kommer att ta exempelvis 7–10 år. En del företag erbjuder kunden att i vissa fall ansluta med lägre effekt i väntan på att nödvändiga åtgärder utförs. Kunden kan också begära att en nätutredning ska utföras. Elnätsföretagen menar att vissa begränsningar i överföring kan avhjälpas med förstärkning i det egna nätet men att det ofta kan handla om begränsningar i överliggande nät vilka de själva inte kan åtgärda. Ei kan också konstatera att hälften av elnätsföretagen anger att kapacitetsbrist och begränsningar i överliggande nät är orsaken till att vissa anslutningar tar lång tid. Sammantaget verkar den kapacitetsbrist som elnätsföretagen upplever vara kopplad till begränsningar i överliggande nätet och inte i det egna nätet.

Den anslutningsplikt som elnätsföretagen har enligt ellagen är långtgående. Om det saknas kapacitet i elnäten behöver elnätsföretagen undersöka om det finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på andra sätt än enbart genom att förstärka elnätet. Då sådana förutsättningar finns ska åtgärder vidtas om det är samhällsekonomiskt motiverat.

4.6 Transparens om kapacitetsläget i elnätet

I rapporten Ei R2024:05 konstaterar Ei att elnätsföretagen redan idag har skyldigheter att ansluta anläggningar och att företagens nät ska vara effektiva. Ett sätt för elnätsföretag att uppfylla sina skyldigheter kan vara att lämna information om kapacitetsläget via till exempel sin webbplats. Ei konstaterar också att det i den överenskomna ändringen av elmarknadsdirektivet, från 19 december 2023 i artikel

31.3, finns krav på distributionsnätsföretag att vara transparenta kring tillgänglig kapacitet för nya anslutningar. Av förslaget framgår att samtliga distributionsnätsföretag ska offentliggöra och uppdatera information om den kapacitet som finns tillgänglig för nya anslutningar. Informationen bör dessutom uppdateras regelbundet, och elnätsföretagen bör ge information inom tre månader efter en begäran. I rapporten Ei R2024:05 uppmanar Ei elnätsföretag med kapacitetsbrist i näten och kö för anslutning att redan idag publicera information om köläget, antal kunder i kön, uppskattad effekt i kön och annan relevant information.

De flesta av elnätsföretagen som ingått i tillsynen publicerar inte någon information om hur många sökande kunder som finns eller ansökt effekt och liknande. Ett fåtal företag publicerar dock någon information på sina webbplatser angående längre ledtider för nyanslutningar eller att det på företagets webbplats finns information för lågspänningskunder om bland annat beräknad tid för offert och beräknad tid för anslutning. Motsvarande information finns också för anslutning av produktionsanläggning, men företagen publicerar ingen information om antalet kunder i kön. Ett hinder som lyfts fram är att kunderna inte vill vara transparenta med sina byggplaner vilket gör det svårt för företagen att publicera information om läget i det aktuella nätområdet. Relevansen av transparens gällande plats i kön ifrågasätts också i svaren, där det av ett företag uttryckts att det vid utbyggnad kommer att tas hänsyn till samtliga förfrågningar vilket gör att plats i kön och effekt före i kön därmed blir irrelevant. Företaget anser att det behöver finnas flexibilitet i nätet och hos kunderna för att möjliggöra effektiva lösningar som att till exempel arbeta med kluster.

Syftet med denna del i tillsynen var att kartlägga om elnätsföretagen publicerar information om köläget och om de är transparenta mot kunderna med hur köläget ser ut. Ei vill också uppmärksamma elnätsföretagen på vilka åtgärder företagen kan genomföra redan i dag för att effektivisera anslutningsprocessen.

5 Slutsatser

I detta kapitel presenteras Ei:s slutsatser.

5.1 Aktivt arbete minskar ledtider under anslutningsprocessen

En effektiv anslutningsprocess med korta anslutningstider är viktig för energiomställningen. Elnätsföretagen måste ansluta anläggningar inom skäligen tid, ofta kortare än två år. Denna tidsram gäller särskilt för enklare anslutningar. De flesta elnätsföretag uppger att de uppfyller dessa krav och att förseningar över två

är oftast beror på faktorer utanför deras kontroll. Ei anser att två år inte alltid är rimligt och vid prövningar bedöms skälig tid utifrån elnätsföretagens aktiva åtgärder i förhållande till vad som krävs för att ansluta anläggningen i ärendet.

Av tillsynen framgår att de elnätsföretag som ingått i granskningen aktivt arbetar för att korta ner ledtiderna för anslutning. Många elnätsföretag har förbättrat sina processer genom automatisering och bättre kommunikation, vilket har lett till kortare handläggningstider och optimerad resursanvändningen. Trots framsteg finns det fortfarande förbättringspotential, särskilt för större anläggningar som kräver mer kapacitet. Elnätsföretagen har fortfarande problem med långa tillståndsprocesser, långa leveranstider och brist på komponenter och material. Denna typ av fördröjningar ligger dock till stor del utanför företagens påverkan. Det har också framkommit att kommunikationen med kunderna kan utvecklas. Förbättrad kommunikation med kunderna och korrekt ifyllda föransökningsblanketter är en förutsättning för att säkerställa rätt prioriteringar samt skapa rimliga förväntningar från kundens perspektiv.

Effektivare tillståndsprocesser är nödvändiga för att underlätta elnätsutbyggnad. Proaktiv nätplanering och spänningsreglering baserat på framtida behov är viktigt för att möta efterfrågan och hålla ner ledtiderna. Ei ville genom tillsynen förbättra få bättre kunskap om elnätsföretagens rutiner vid anslutning. Detta är viktigt eftersom Ei kan komma att utfärda föreskrifter om vad dessa rutiner ska innehålla. Ei uppmanar också till fortsatt utveckling för att ytterligare effektivisera anslutningsprocesserna. En annan effekt som Ei ville uppnå med tillsynen är att elnätsföretagen ska uppmärksammas på de åtgärdsförslag i rapporten Ei R2024:05 som företagen kan genomföra redan idag för att effektivisera anslutningsprocessen.

5.2 Begränsningar i överliggande nät anges som skäl för brister i lokalnät

Elnätsföretag står inför utmaningar med att hantera kapacitetsbrist och anslutningar. I tillsynen har nätföretagen uppgett att kapacitetsbrist i elnätet främst beror på begränsningar i överliggande nät, snarare än i de lokala näten. Ei vill klargöra att elnätsföretag endast får neka anslutningar om det saknas ledig kapacitet och det inte är samhällsekonomiskt motiverat att åtgärda kapacitetsbristen utan att förstärka nätet, eller om det finns andra särskilda skäl. Regelverket är dock otydligt om hur ledig kapacitet ska beräknas. I rapporten 2024:05 bedömer Ei att beräkningen ska baseras på nätets fysiska belastning, inklusive sammanlagringseffekter, både med och utan den begärda anslutningen. På grund av energiomställningen är det inte lämpligt att i författning reglera tidshorisonten för bedömningen. Elnätsföretagen bör ta hänsyn till nationella och regionala energi- och effektprognoser samt energiplanering från ansvariga

myndigheter. Det är upp till elnätsföretaget att göra lämpliga analyser utifrån ett kvalitativt underlag.

Krav på att hitta alternativa lösningar

Elnätsföretagen måste undersöka alternativa lösningar när kapacitet saknas. Företagen uppger att de utforskar olika lösningar som flexibilitetstjänster och villkorade avtal för att möjliggöra anslutningar utan att bygga nytt. Ei vill betona att kunder som nekas anslutning på grund av kapacitetsbrist har rätt till tydlig information om vilka åtgärder som krävs och inom vilka tidsramar anslutning kan ske. Trots kapacitetsbristen har hälften av företagen i tillsynen hittills inte behövt neka anslutningar. I vissa fall erbjuds kunder anslutning med lägre effekt i väntan på att nätförstärkningar genomförs.

Det har framkommit att vissa företag anser att de inte nekar anslutning fast de meddelar en plan för anslutning flera år framåt i tiden. Detta kan medföra att de brister i att utreda alternativa lösningar som skulle kunna möjliggöra en tidigare anslutning, exempelvis genom temporära åtgärder eller andra tekniska lösningar. Hanteringen blir problematisk då den riskerar att begränsa kundernas möjligheter att planera och bedriva sin verksamhet i väntan på anslutning. Ei har fått synpunkter på om anslutningstid som drar ut på tiden och överstiger två år, vilket är den tid som anges i 4 kap. 5 § ellagen, ska bedömas som ett nekande av anslutningen. Om den bedömningen görs ställs nämligen krav på elnätsföretaget i fråga att uppvisa vilka alternativ som övervägts för att kunna genomföra anslutningen. Detta är i sådana fall en fråga som bör prövas genom att en begäran om prövning lämnas till Ei i ett fall där det är aktuellt. Om nätföretaget gör bedömningen att tid för anslutning överskrider den maximala tiden, kan sökande vända sig till Ei för att få ärendet prövat enligt 4 kap. 13 § i ellagen.

Kapacitetsbrist i överliggande nät

Ei konstaterar vidare att kapacitetsbrist i överliggande nät anges som en försvårande faktor men vill poängtera att varje företag behöver ta ansvar för sina egna kunder och utreda möjligheter till anslutning även om det kapaciteten i det överliggande nätet är grundorsaken. Flera elnätsföretag anger att man åtgärdar effektbrist där det går genom att utnyttja flexibla resurser, planera och tillämpa villkorade avtal. Arbetet med värdering av alternativa lösningar upplevs ibland vara komplext och bristen på flexibilitetsmarknader begränsar enligt företagen dessa möjligheter.

Ei noterar att elnätsföretagen som ingått i tillsynen till stor grad arbetar med att hitta alternativa lösningar till att bygga ut nät vid effektbrist. Det finns dock önskemål om att regelverket behöver förtydligas från Ei:s sida så att elnätsföretagen lättare kan göra rätt val. Ei har uppmärksammat behovet av en vägledning kopplat till samhällsekonomisk analys och har som mål att påbörja ett

sådant arbete under 2025. Bristen på flexibilitetsmarknader gör också att flera elnätsföretag inte har detta alternativ vid bedömningen av tillgång på effekt.

Det är också tydligt för Ei att det ofta är begränsningar från överliggande nät som skapar effektbrist även i lokalnäten. Det är således inte alltid bristsituationerna kan tillgodoses genom att bygga nytt nät i lokalnätet utan ändringen behöver göras i region- eller transmissionsnät. Under 2025 kommer Ei att genomföra en tillsynsinsats som ska granska region- och transmissionsnätsföretagens anslutningsplikt för att säkerställa att detta efterlevs.

Villkorade avtal lyfts ofta fram som en möjlig lösning för att utnyttja elnäten mer effektivt och att kunna erbjuda kunder anslutningar i ett tidigare skede än vad som annars vore möjligt. Det råder dock en viss osäkerhet kring hur denna typ av avtal får användas utifrån regelverket. Ei arbetar med att tydliggöra krav och regler angående flexibilitetsmarknader och villkorade avtal, vilka kan hjälpa att korta ledtider och optimera nätanvändningen. Under våren 2025 planerar Ei att förtydliga regelverken kopplat till villkorade avtal och anslutningsprocessen och köhantering.

I rapporten Ei R2024:14 framgår att om kunder hos elnätsföretag har avtalat om mer effekt än de behöver, kan det leda till ineffektiv användning av nätkapaciteten och förseningar för nya kunder. Rapporten skrevs efter ett uppdrag från regeringen. Ei har funnit att elnätsföretagen kan disponera outnyttjad kapacitet och att gällande regelverk tillåter ändamålsenliga avtal. Ytterligare incitament och eventuella ändringar i ellagen kan dock behövas för att förbättra avtalen och processerna. Nya EU-regler kommer även att klargöra möjligheterna för flexibla anslutningsavtal och regler för ersättningar. Ei har tillräckliga befogenheter att föreskriva mer detaljerade krav för att minska ineffektiva bokningar.

5.3 Högre transparens efterfrågas

Elnätsföretagen har redan långtgående skyldigheter att ansluta anläggningar och säkerställa att deras egna nät är effektiva. För att uppfylla dessa skyldigheter bör de vara transparenta med kapacitetsläget, vilket krävs enligt elmarknadsdirektivet från 2023. Trots detta publicerar de flesta företag inte tillräcklig information om köläget, vilket leder till bristande transparens och skapar effektivitetsutmaningar. I rapporten Ei R2024:14 noterar Ei att ändringar i artikel 57 i elmarknadsförordningen beslutats. Artikeln anger att transmissionsnätsägaren och andra elnätsföretag ska samarbeta med varandra för att, på ett konsekvent sätt, offentliggöra information om tillgänglig kapacitet för nya anslutningar inom sina respektive verksamhetsområden med en detaljnivå som är tillräcklig för utvecklare av nya energiprojekt och andra potentiella nätanvändare. I rapporten framgår också att Ei kan komma att inleda tillsyn för att granska att elnätsföretag

samarbetar och offentliggör information om tillgänglig nätkapacitet för nya anslutningar, enligt artikel 57 i den reviderade elmarknadsförordningen.

För att förbättra anslutningsprocessen bör elnätsföretagen offentliggöra mer detaljerad information om köer och kapacitet samt överväga att förbättra sina interna system för att öka transparensen. I rapporten Ei R2024:05 har Ei lämnat förslag på att bestämmelserna i 4 kap. 6 och 8 §§ ellagen ändras så att bestämmelserna om skyldigheter att ta fram och offentliggöra rutiner för anslutning samt skyldigheten att ta fram tidsplaner för handläggning och anslutning omfattar samtliga elektriska anläggningar i stället för att endast gälla produktionsanläggningar så som är fallet i dagsläget. I samma rapport har Ei även föreslagit att myndigheten bör få ett bemyndigande i förordningen om elnätsverksamhet om att meddela närmare föreskrifter om vad rutiner för anslutning ska innehålla och hur de ska offentliggöras. Det finns inget som hindrar att nätföretagen redan idag tar fram och offentliggör rutiner för anslutning av elektriska anläggningar eller redogör för tidsplaner för sina kunder.

Transparensen kring tillgänglig kapacitet och köläget är begränsad bland de elnätsföretag som ingått i tillsynen. Ei har tidigare uppmanat elnätsföretag att vara mer öppna med dessa uppgifter då det har efterfrågats av kunder och kan ge bättre förutsättningar för beslut och en högre förståelse för nätföretagens situation. I ändringen av elmarknadsdirektivet, från 19 december 2023, samt i den reviderade elmarknadsförordningen ställs krav på att nätägare ska vara transparenta kring tillgänglig kapacitet för nya anslutningar. I denna del konstaterar Ei att det finns utrymme för utveckling när det gäller transparensen och att direktivets och förordningens krav kan behöva uppmärksammas av Ei framgent.

Elnätsföretagen uppger att de ska skaffa sig en bättre uppfattning om kundernas projekts mognadsgrad för att säkerställa att förfrågningar hanteras korrekt. Ei ser detta som en positiv utveckling för att korta ner anslutningstider, bättre nyttja outnyttjad effekt och förebygga kapacitetsbrist. Sedan 27 juli 2024 finns också *Branschpraxis mognadsgrad*, en vägledning som syftar till att stötta enskilda elnätsföretag vid införandet av mognadskrav och bidra till ett harmoniserat införande av mognadskrav i branschen. Genom att inhämta mer information från kunderna under anslutningsprocessen kan elnätsföretagen bättre bedöma både kundprojektets mognadsgrad och vilka anslutningsmöjligheter som finns.

5.4 Slutord

Av tillsynen framgår att tidsåtgången för olika moment i anslutningsprocessen varierar kraftigt. Liknande slutsatser kunde även dras vid en tidigare tillsyn av tidsåtgång för anslutning som genomfördes 2021. Nätföretagen arbetar aktivt för att hitta sätt att hålla nere anslutningstiderna och flera åtgärder för detta har

vidtagits sedan den förra granskningen 2021. Ei är också medvetna om att det under åren sedan den tidigare tillsynen generellt skett en stor ökning av anslutningsförfrågningar till elnätsföretagen kopplat till bland annat laddinfrastruktur och solcellsutbyggnad.

Det framkommer också att det finns fortsatta utmaningar på området och att en del oklarheter råder kring tolkning av regelverk kopplat till bland annat användningen av villkorade avtal som ett sätt att utnyttja elnäten mer effektivt. Under våren 2025 planerar Ei att förtydliga regelverken kopplat till villkorade avtal och anslutningsprocessen.

Det har också lyfts fram att lokalnätsföretagens utmaningar med trängsel i näten i stor utsträckning är en följd av kapacitetsproblem i de överliggande näten. Under 2025 har Ei för avsikt att granska hur regionnätsföretagen och Svenska kraftnät hanterar sin anslutningsskyldighet och undersöka vilka åtgärder som vidtas för att minska effekterna av trängseln på nätet.

Av tillsynen har också framkommit att elnätsföretagen inte i tillräckligt stor utsträckning tycks uppfylla de krav som ställs avseende information om kapacitetsläge. Det kan därför bli aktuellt med en tillsyn avseende hur kraven uppfylls.

